

1970-1991 yılları arasındaki Türk Patoloji yayınlarının dökümü

Dr. Canan Ersöz* Dr. Suzan Zorludemir* Dr. Seyhan Varinli*

ÖZET

1970-1991 yılları arasında yayınlanmış olan ve "Türk Patolojik Yayınlar indeksi 1970-1991" adlı rehberde yer alan patoloji konusundaki 3504 yayın çeşitli yönleri ile incelendi. Yıllar itibarıyla yapılan dökümde yıllara göre yayın sayılarının giderek arttığı, 1980-1989 yılları arasındaki yayın sayısının 1970-1979 yıllarındakinin sayı olarak 2,7 katı olduğu görüldü. Çalışmalar vücut topografisine göre bölündüğünde en yoğun araştırmaların sindirim organlarında yapılmış olduğu ortaya çıktı. Lezyonların morfolojisi göz önüne alındığı zaman ise çalışmaların %57'sinin tümör veya tümöral oluşumlarla ilgili olduğu saptandı. Yayınların yarısı olgu takdimi ya da vaka serisi türünde çalışmalar idi.

Çalışmaların %16'sı yabancı dilde yayınlanmışlardı. Bunların yarısının yurt dışı dergilerde ya da bültenlerde yer almış oldukları görüldü.

Türk patoloğlarının 21 yılı aşkın bir zaman diliminde ortaya koydukları çalışmalarından derlenebilen bu yayınlar, ayrıca, yer aldıkları periodik veya bültenlerin nitelikleri, yazar isimleri gibi diğer bazı özelliklerine göre de analiz edildi.

Ülkemizde patoloji biliminin doğuş tarihlerinden itibaren Türk patoloğları çalışmalarının sonuçlarını yurt içi ve yurt dışı çeşitli kitap, dergi ve bültenlerde yayınlanmışlardır. Patolojideki gelişmelerle paralel olarak bu yayınların nicelik ve nitelik yönünden her yıl daha da ileri gittiğini görüyoruz.

Türk patoloğlarının çalışmalarını derleme ve sınıflandırma yönünde çeşitli girişimler olmuştur. Türk Patoloji Derneği'nin 1978 yılında yayınlanan "Patoloğlar Albümü"nde 73 meslekdaşımızın o tarihe kadar olan çalışmaları belirtilmiştir.¹ Ersöz ve arkadaşlarının 1991 yılında yayınlanmış oldukları "Türk Patoloji Yayınları İndeksi (1970-1991)" (TPYİ)'nde son 20 yılda yayınlanmış çalışmalar konularına göre detaylı olarak sınıflandırılmıştır.²

Türkiye'de patoloji alanındaki bilimsel çalışmaların özelliklerinin incelenmesi araştırmacılarımıza yol gösterici olacaktır. Son iki ulusal patoloji kongresinde sunulan çalışmalar Yıldız ve Canda tarafından bu amaçla çeşitli

SUMMARY

3504 publications that were included in "The Index of Turkish Patological Publications 1970-1991" were analysed according to various aspects. The number of the publications in the second decade (1980-1989 period) was found to be, 2.7 times more than that of the first decade. The studies on the gastrointestinal system held the first place in the topographical classification, followed by those on the genital system. 57% of the studies were related to tumors or tumor-like lesions. About half of the publications were case reports or case series.

16% of the studies were published in a foreign language, half of which took place in a foreign periodical or bulletin.

Other criteria on which the analysis were made were the nature of the periodicals or bulletins and the number of the authors.

yönleri ile irdelenmiştir.^{3,4} Bilgisayarımızda kayıtlı ve oldukça geniş bir zaman dilimine yayılmış çalışmaların belirli özelliklerinin bilgisayar yardımı ile analizinin mümkün olması ve bu analizlerin Türk Patolojisinin son 20 yılının değerlendirilmesinde sağlayabileceği katkılar göz önüne alınarak bu çalışma planlandı.

MATERYAL VE METOD

Çalışma "Türk Patoloji Yayınları İndeksi"nde (1970-1991) yer alan 3504 yayın incelenerek gerçekleştirildi. İndekse dahil edilen Ocak 1970 ve Temmuz 1991 arasında yayınlanmış ülkemiz patoloğlarının çalışmalarına üç yöntemle ulaşıldı. Bunlardan birincisi patoloji alanında yayınlanmış kongre, sempozyum bültenleri, periodik kliniklerine direkt olarak yazılan mektuplara verilen cevaplardaki bilgilerin incelenmesi şeklinde idi. Bir başka veri elde etme yöntemi ise oftalmoloji alanında yapılmış benzer bir çalışmada derlenmiş yayınlardan patolojiyi ilgilendirenler programlar arasında veri aktarılacak şekilde uygulandı.⁵

Bu girişimler sonucunda elde edilen 3504 yayına ait veriler özel olarak bu amaçla hazırlanmış bilgisayar programına girildi. Yayınların konuları çalışmanın metodolojisi, lezyon/lezyonların morfolojik ve topografik özelliklerine göre kodlandı. Programın ve kodlama sisteminin özellik-

* Çukurova Üniversitesi Tıp Fakültesi Patoloji Anabilim Dalı

lerine ait detaylar başka bir çalışmada sunulmuştur.⁶

Veritabanı dosyasında yer alan yayınların yılları, konuları, yazar özellikleri, yer aldıkları kaynaklar gibi çeşitli parametreler dBase fonksiyonları kullanılarak incelendi.

BULGULAR

Elde edilen 3504 yayın toplam olarak 436 farklı kaynaktan yer almıştır. Bu kaynaklardan 102'si kongre kitap ve bültenleri, 315'i ise çeşitli tıp dergileridir. Kitap ve bültenlerden 2'si yabancı dilde olmak üzere 17'si, tıp dergilerinden ise 12'si yabancı dilde olmak üzere 15'i patoloji veya adli tıp kaynaklarıdır.

Yukarıda belirtilen çeşitli periodiklerde yer alan çalışmaların sayısı 2690'dır. Bunların 345'i (%13) patoloji veya adli tıp dergilerinde yayınlanmış, diğerleri ise diğer bilim dallarına ait süreli yayınlarda yer bulmuşlardır. Geri kalan çalışmaların 719'u (%52) kongre, sempozyum bülten/kitaplarında yayınlanmışlardır. Bunların da 372'si (%52) patoloji veya adli tıp toplantılarına aittir. 61 yayın kitap veya kitap bölümü, Yayınlar listesindeki 34 çalışma ise çeşitli akademik aşamalarda sunulan tezlerdir.

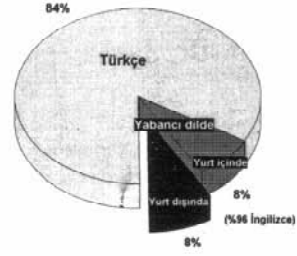
İndeşte yer alan toplam 3504 çalışmanın 577'si (%16) yabancı dilde yayınlanmıştır (Şekil 1) Bunların 288'i yurt dışı, geri kalan 289'u yerli kaynaklarda yer almıştır. Yabancı dildeki yayınların 556'sı periodiklerde, 15'i kongre/sempozyum bültenlerinde, 6'sı ise kitap bölümleri halinde bulunmaktadır. Tüm bu yayınların 553'ü (%96) İngilizce (266 yurt dışı, 287 yerli), 14'ü Almanca (tümü yurt dışı) ve 10'u Fransızca (8'i yurt dışı, 2'si yerli) dillerdedir. Yabancı yayınların sayısında son yıllarda orantısız bir artış dikkati çekmektedir. (Şekil 2)

3504 yayının yıllara göre dağılımı Şekil 3'te görülmektedir. İndekse kabuller 1991 yılının ilk yarısında tamamlandığı için bu yıla ait yayınlar grafikte belirtilmemiştir. Yıl başına düşen yayın sayısının giderek bir yükselme eğilimi gösterdiği dikkati çekmektedir. En yüksek sayıda çalışma 1989 yılında yayınlanmıştır.

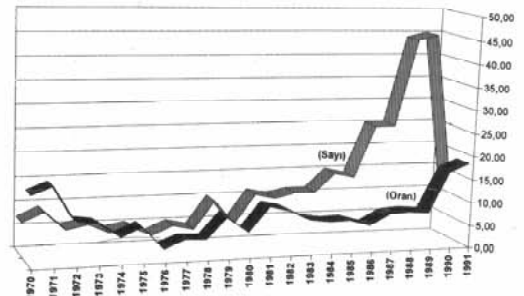
3504 yayında toplam olarak 3175 çalışmacı ilk 5 isim olarak yer almıştır. Yayınlarında yer alan yazar sayılarına yönelik yapılan analizde yayınların 462 (%13)'sinin tek isimli, 587 (%17)'sinin iki isimli, 752 (%21)'sinin üç isimli ve 776 (%22)'sinin dört isimli olduğu görülmüştür. Geri kalan 928 (%26) yayında ise beş ya da daha fazla yazar ismi yer almaktadır. 1970 yılından itibaren 5'er yıllık kategorilere ayrılarak yapılan incelemede yayın başına düşen yazar sayısında giderek belirgin olarak yükselme eğilimi ortaya çıkmaktadır. (Şekil 4). Öyle ki 1970-1974 periyodunda %5 olan beş veya daha fazla isimli yayın oranı 1985-1989 periyodunda %32, 1990 yılı ve sonraki altı ayda %42'ye yükselmektedir. Tek isimli yayın oranında ise, tersine, düşme kendini göstermektedir.

Çalışma konularının vücut topografilerine göre analizinde en çok çalışma yapılan organ ve dokuların toplam

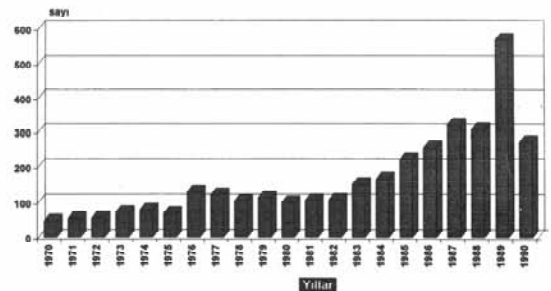
Şekil 1: TPYI'nde yer alan 3504 bilimsel çalışmanın yayınlandıkları dillere ve yer aldıkları yerli ve yabancı kaynaklara göre dağılımı

Şekil 2: TPYI'nde yer alan ve yabancı kaynaklarda yayınlanan bilimsel çalışmaların sayı ve tüm yayınlara göre oranlarının yıllar itibariyle dağılımı.

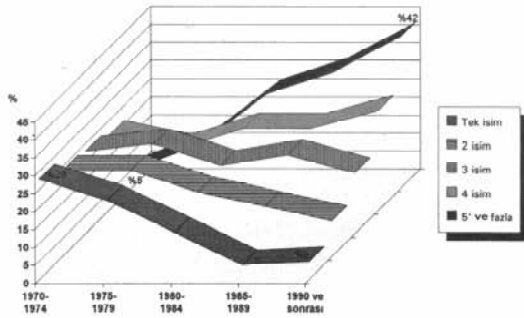

Şekil 3: TPYI'nde yer alan 3504 bilimsel çalışmanın yıllara göre sayısal dağılımı

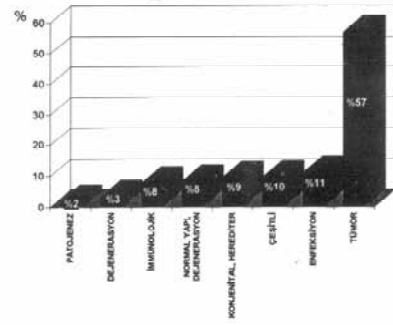

485 çalışma ile (%14) sindirim sistemi olduğu açığa çıkmıştır. (Tablo 1) Bunu sırası ile genital organlar (302 kadın genital, 122 erkek genital olmak üzere toplam yayınların %12'si), göz (360 yayın, %10), kemik ve yumuşak dokular (342, %10), solunum sistemi ve toraks (341 ya-

Şekil 4: 1970-1991 yılları arasında 5'er yıllık periyotlarda yayınların yazar sayılarında görülen değişim eğilimi.

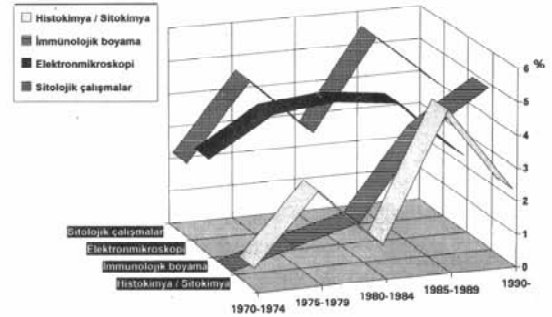
Şekil 5: 3504 bilimsel çalışmanın kapsadıkları morfolojik özelliklere göre dağılımı.

Tablo 1: Patoloji çalışmalarında konu edilen vücut sistemlerinin sıralaması

Sıralama	20 yıllık ortalama	8. Ulusal Kongre	9. Ulusal Kongre
1	Sindirim sistemi	Kadın genital	Sindirim sistemi
2	Genital sistem	Sindirim sistemi	Solunum sistemi
3	Göz	Merkezi Sinir sistemi	Merkezi Sinir sistemi
4	Solunum sistemi ve toraks	Lenfoid sistem	Kadın üreme
5	Kemik/ yumuşak doku	Solunum sistemi	Meme

Şekil 6: 3504 bilimsel çalışmanın 5'er yıllık periyotlarda metodolojik özelliklerine göre dağılımı.

yın, %10) izlemektedir. Sinir sistemi, üriner sistem, lenfatik ve hemopoetik sistem, kulak/burun/ağız/boğaz, deri, meme ve endokrin sistemler bunları takip etmektedir. Çalışmaların %8'inde ise topografik sınıflandırma yapılamamıştır. 20 yıllık ortalamalar itibariyle yayınların vücut sistemlerine göre dağılımında ilk beş sırayı alan konuların 8. Ulusal Patoloji Kongresinde sunulan toplam 224 çalışma ve 9. Ulusal Patoloji Kongresinde sunulan toplam 301 çalışma ile karşılaştırılması tabloda görülmektedir.

Kapsadıkları morfolojik özellikleri göre sınıflandırıldığında, yayınların yarısından fazlasının (%56, 58) tümör patolojisine yönelik oldukları görülmüştür. Buna karşılık, örneğin enfeksiyon patolojisi ile ilgili yayınlar %11, çeşitli lezyonların patogeneze yönelik çalışmalar ise %1,71 oranındadır. (Şekil 5)

Çalışmaların metodolojik özelliklerine göre yapılan analizde 3504 yayının %53,84'ü tek olgu sunumu, olgu serileri ve istatistiksel verileri içerdiği görülmüştür. Deneysel hayvan çalışmaları 1970-1974 dönemindeki yayınlar arasında %8 oranında iken, 1984'e kadar azalma göstermekte, 1985'ten itibaren artarak, 1990 yılında %10'un

üzerine çıkmaktadır.

Metodolojik sınıflandırmada, son yıllarda immün boyama yöntemleri ile ilgili çalışmalarda önemli artış görülmekte, buna karşılık diğer yardımcı yöntemlerin kullanıldığı çalışmaların oranı ise düşmektedir. (Şekil 6)

TARTIŞMA

Patoloji alanında yapılan çalışmalar en sık olarak Patoloji dışındaki tıp dalları ile ilgil dergilerde yer almaktadır. Bunun nedenleri tüm patoloji sempozyum ve kongrelerin bültenlerinin yayınlanamamış olması, bu toplantılarda sunulan çalışmaların değişik dergilerde yayınlanması, özellikle yurtdışında yayınlanan Patoloji dergilerinin sayıca az olması, ayrıca klinik dallarla ortaklaşa yapılan çalışmaların bu branşların kaynaklarında yer almasıdır.

Yirmi yıllık periyotta yayınların %16'sının yabancı olduğu görülmüştür. Türk Çocuk Cerrahisi Yayınlar İndeksinin dökümünde yabancı dildeki yayınların tüm yayınlara oranı ise %23,6'dır.⁷ 1990 verilerine göre Science Citation Index (SCI)'de yer alan Türk Tıp bilimadamlarının tam metinli makaleleri arasında oldukça küçük bir dilim Türk

Patologlarına aittir.⁸ Yabancı dilde ve özellikle yurtdışında yayınlanan kaynaklarda Türk Patologlarının çalışmalarını daha fazla görmek hiç şüphesiz sevindirici olacaktır.

Yayınların yıllara göre dağılımında yıl başına düşen yayın sayısında giderek artma görülmüş, en fazla yayının 1989 yılında yapıldığı dikkati çekmiştir. Benzer şekilde Türk Çocuk Cerrahisi Yayınlarında da 1985 ve sonrasında belirgin artış izlenmektedir.⁷ SCI'de yer alan Türk Tıp yayınlarının sayısında da buna paralel bir artış izlenmektedir.⁸ Nicelik her zaman niteliği temsil etmese de, yayın sayısında yıllar içinde gözlenen bu artış Türk Tıbbı'nda bilimsel çalışmaların giderek ivme kazandığını belgelemektedir.

3504 yayın yazar sayılarına göre değerlendirildiğinde ortaya üzerinde düşünmeye ve tartışmaya değer bir tablo ortaya çıkmaktadır. Tek yazarlı çalışmaların sayısında gözlenen belirgin azalmanın en önemli nedenlerinden bir tanesinin doçentlik ve profesörlük taktim tezlerinin kaldırılması olduğu kanısındayız. Akademik aşamalarda yayın sayısının da dikkate alınan faktörler arasına girmiş olması da çok yazarlı yayın sayısının artmasına katkıda bulunmuş olabilir. Bu durum ayrıca ülkemiz tıbbında da ekip çalışmalarının yerleşmeye başladığının bir göstergesi olabilir.

Bizim çalışmamızda oftalmopatoloji alanındaki yayınların fazlalığı dikkat çekicidir. Bunun nedeni bu konudaki yayınların indeksimize 1989 yılında yapılmış olan "Türk Oftalmoloji Yayınları İndeksi"nden⁵ aktarılmış olmasıdır. Türk oftalmologlarının çalışmaları düzenli olarak çıkan kongre, sempozyum bültenleri ve branş dergilerinde

kompakt olarak yer almış olduğu için oftalmopatoloji alanındaki çalışmalar da editörlerce minimal bir eksikle kolayca derlenebilmiş, bu durum da indeksimizdeki göz patolojisi çalışmalarını diğer dal çalışmalarına göre oransal olarak yükseltmiştir.

Dikkat çekilmesi gereken bir başka bulgu da yayınlarda tümör patolojisinin büyük ağırlık taşıması, patolojinin diğer dalları ile ilgili çalışmaların çok daha az oranda olmasıdır. Kıbrıs'ta gerçekleştirilen X. Ulusal Patoloji Kongresinde ise tümör patolojisi ile ilgili çalışmalar, sunulan tüm poster ve tebliğlerin 2/3'ünü oluşturmaktadır.⁶ Tümör patolojisi hiç şüphesiz birçok patolog için cazip bir konudur, bununla beraber bu derecede ön plana çıkması, "patoloji sadece tümörden ibaret değildir" şeklinde düşünenleri bu bilim dalının konumu açısından ciddi şekilde endişelendirecektir.

Deneyisel hayvan çalışmalarının 1990 yılı itibarıyla %10'ları bulması sevindiricidir. Ancak X. Ulusal Patoloji Kongresinde sunulan toplam 355 çalışmadan sadece 10 tanesinin deneyisel hayvan gerekliliği halinde deneyisel çalışmaların oranının yükseleceğini düşünüyoruz.

SONUÇ

Ülkemizde bilim adamı, tıp doktoru ve araştırma merkezlerinin sayısındaki artış sonucunda bilimsel çalışmaların sayısında ve niteliğinde artış olması doğaldır. Giderek daha fazla oranda bilimsel eserin yabancı kaynaklarda sergilenmesi ise, dünyaya açılımımızı kanıtlayan sevindirici bir bulgudur.

KAYNAKLAR

1. Patologlar Albümü. Türk Patoloji Derneği yayını. İstanbul, 1978.
2. Ersöz C, Zorludemir S, Varinli S. Türk Patoloji Yayınları İndeksi (1970-1991). Adana: Kemal Matbaası, 1991.
3. Yıldız K, Peker Ö. VIII. Ulusal Patoloji Kongresinde sunulan çalışmaların sayısal analizi. Patoloji Bülteni 1991; 8: 57-61
4. Canda MŞ. 9. Ulusal Patoloji Kurultayı ve ülkemizde patolojinin konumu. Türk Patoloji Dergisi 1991; 7: 5-9.
5. Ersöz TR, Köker ÖF. Türk Oftalmolojik Yayınlar İndeksi (1970-1989). Adana: Çukurova Üniversitesi Matbaası, 1989.
6. Ersöz C. Patoloji yayın indeksi bilgisayar programı (X. Ulusal Patoloji Kongresi, Girne-Kıbrıs'ta sunulmuştur). X. Ulusal Patoloji Kongresi Program ve Bildiri Özetleri Kitabı, 1992; 21.
7. Keskin E. Türk Çocuk Cerrahisi Yayınları, Pediatrik Cerrahi Dergisi 1990; 4: 133-135.
8. Onat A. Türkiye'de tıp alanında bilimsel yayınlar. Tıp Alanında Bilimsel Yayınlar Sempozyumu Kitabı. Ankara: TÜBİTAK Yayın-Dağıtım Daire Başkanlığı, 1992; 48-55.